

Адыгэ Хасэм ия XX-рэ Зэфэс

Бзэр, шэн-хабзэхэр типытапIЭХ

Республикэ общественнэ
движениеу «Адыгэ
Хасэм» ия XX-рэ Зэфэс
шылэ мазэм и 25-м
Мыеекуапэ щыкъуагъ.
Къэбэртэе-Бэлькъарым,
Къэрэшшэе-Щэрджэсым,
Краснодар ыкы
Ставрополь крайхэм,
Адыгеим ялъыклохэр
Зэфэсым хэлэжьагъэх.

Адыгэ Республикаем и Лышъхъеу
Къумпыл Мурат, хабзэм икуулыкъу-
шлэхэр, общественнэ движениехэм
ахэтхэр, зэхахъэм кырагъэблэгъагъэхэр,
шэнгъэлэжъхэр, гъесэнгъэм, куль-
турэм, спортым яофишлэхэр, ныбжы-
кэхэр, журналистхэр ащ къеколлагъэх.

Зэфэхъысыжыр

Ильесищэу блэкъигъэм Адыгэ Хасэм
юфэу ышлахъэм Хэсашхъэм итхаматэу

Лымышэкъо Рэмэзанэ кытегущыагъ.
Ныдэльфыбзэм изэгъэшлэнкэ Адыгэ
Хасэм юфшлагъэу илэм кыщыригъажык,
Р. Лымышэкъом зэфэхъысыжъхэр, зэ-
гъэпшэнхэр ышыгъэх. Гуманитар ушэ-
тынхэмкэ Адыгэ республикае Институтэу
Клэрэшэ Тембот ыцлэ зыхырэм бзэм
фэгъэхъыгъэ зэхахъхэр щыкъуагъэх.
Адыгэ Республикаем и Лышъхъе Адыгэ
Хасэм хэтхэр бзэм изэгъэшлэн, игъе-
федэн яхыллагъэу пчагъэрэ lyklagъэх.

Правительствэм икуулыкъушлэхэр,

шлэнгъэлэжъхэр, еджаплэхэм яофи-
шлэхэр, кълэццыкыу ыгыгылэхэм аlytхэр,
Хэсашхъэм хэтхэр, нэмикхэри зэ-
хахъхэм къащыгущыагъэх.

— Зэфэхъысыжъэм къащыхэдгъэшыгъ
адыгабзэм изэгъэшлэн, игъефедэн язы-
тет уигъэрэзэнэу зэрэшмытыр, — кы-
лыагъ Лымышэкъо Рэмэзанэ. — Аш
тыкъыпкырыкызэ, Адыгэ Республикаем
и Лышъхъе дэжь щызэхашгъэ Советым
изичэзуу зэхэсигъо тиеплтыкэхэр къет-
хыллагъэх.

Лылужжу Адам япашэу зэхэшэн ю-
фыгъохэр шлэнгъэлэжъхэм, хэбзэ къу-
лыкъушлэхэм, Хэсашхъэм агъэцэкагъэх.
Адыгэим инароднэ артисткэ Уджыхъу
Марыет зипэшэ театральнэ кълэццыкыу
купэу «Щыгыжыуэр», «Шыу Хасэм»
ипашэу Тхъапшэкъо Альберт, фэшъ-
хъафхэри къалэхэм, районхэм яеджа-
лэхэм ашылагъэх, концертхэр къащаты-
гъэх, бзэм ехыллэгъэ зэлукэгъухэр
адырлагъэх.

(Иклюх я 4-рэ н. ит).

Лъэпкъ проектхэм ягъэцэкIэн анахь шъхъаI

АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр ыкы муниципальнэ образованиехэм япашэхэр зыхэлэжъагъэхэ зичэзыу
юфшэгъу зэхэсигъоу тыгъусэ щылагъэр зэрищагъ Адыгэ Республикаем и Лышъхъеу Къумпыл Мурат.

Хабзэ зэрэхъугъэу, пшъэрэиль шъхъаI
шытхэм, гухэлхэм къээрэугоигъэхэр
атегущыагъэх, талпкэ анахъеу анаэ
зытырагъятынхэ фэе лъэнвьюхъэр агъе-
нэфагъэх. Юфыгъо шъхъаI юаэтигъэх
УФ-м и Президент кыгъэнэфагъэхэ
лъэпкъ проектихэм ягъэцэкIэн 2020-рэ
ильесим республикаем щызэшохыгъэх
зэрэхъуслтэр арь.

Лъэпкъ проектихэм къадыхэлъытагъэх
шъольырхэр къэгъэлэгъон гъэнэфагъэх-
хэм акъэхъанхэмкэ пшъэрэльхэм ягъе-
цэкIэн блэкъигъэх ильесим Урысыем
щырагъяагъ. Аш пае Адыгэим шъольыр
проект 50 щагъэхъазырыгъ. 2019-рэ
ильесим изэфэхъысыжъхэм кызыра-
гъэлэгъуагъэу, мы лъэнвьюхъэр
республикаем гъэхъэгъэшлэхэр ышынхэ
ыльэкъигъ.

Республикаем ипашэ кызырауагъэм-
кэ, лъэпкъ проектихэмкэ гъэхъагъэх
щылэхэр гъэптигъэшнхэ, мы ильесим

юфшэнхэр нахь гъэлъешыгъэн фае. Аш
фэш проектихэм ягъэцэкIэнкэ ведом-
ствэхэм екколлэкэ гъэнэфагъэхэр къа-
гъотоонхэм мэхъанэшко илэу кыхигъэ-
шыгъ.

— Шольырим кыыкэлэхъэрэ бю-
джет ахъщэр игъом ыкы зищыклагъэм
пэулагъэхъэгъэнхэр, республикаем шуа-
гъэ кыыфэзыхын зылъэкишт гу-
хэлхэр щылэнхэр ыкы ахэр щылэн-
гъэм щыпхырыцыгъэнхэр — джары
тишъэриль шъхъаIэр, — кыылагъ
Къумпыл Мурат.

АР-м и Премьер-министрэу Александр
Наролиним кызырауагъэмкэ, лъэпкъ
проектихэм ягъэцэкIэн мы ильесим сомэ
миллиарди 3-рэ миллион 865-рэ пэула-
гъэхъанэу агъенафэ. Непэрэ мафэм
ехуулэу проектихэмкэ зээгъыныгъэу
адашыгъэхэр процент 50-м клахъэ. Зы-
ризхэмкэ пшъэрэльхэр гъэцэкIагъэх
хууѓэ. Гушилээ пае, проекти «Щын-

гъончъэ ыкы шэпхъешлэхэм адиштэрэ
автомобиль гъогухэр» зыфиорэм къы-
дилпээрэ зээгъыныгъэхэм акъэлхэ-
гъэнхэм проценти 100-кэ фэхъазырых.

Джаш фэдэу псөольэ инхэм яшын
иофиғуу зэшшохыгъэ хууѓэ. Аш епхы-
гъэу объект зэфэшхъафхэм язэтгээ-
психъан лъагъэкIотэшт. Мы ильесим
ыкэм нэс фельдшер-мамыку ІээпIэ
24-рэ ашынэу агъенафэ, аш нэмикхэу
къэлэццыкыу ыгыгылэхэм ягъэлэхэн
гъэцэкIэжынхэр арашыллэштых.

Демографилем, экологилем, къоджэ
псэуплэхэм хэхъоныгъэ ашынхэм, зекло-
хэм, псөольэшынхэм ыкы гъогухэм
ягъэцэкIэжынхэм, нэмикхэри юфыгъохэм
къэзэрэугоигъэхэр атегущыагъэх.

Лъэсрыклохэр зыхэфэхэрэ хууѓэ-шла-
гъэхэм япчагъэ нахь маклэ шыгъэнхэм,
ахэм яшынэгъончагъэ къеухумэгъэнхэм
афытгээпсихъагъэу энергииер къэзүгую-
хэй.

рэ къэзигъэнэфырэ пкыыгъо 1800-рэ
Мыеекуапэ ичылэпэ зэфэшхъафхэм мы
ильесим ащааууцуунэу Адыгэим и Лышъ-
хъэ пшъэрэиль къафишыгъ.

— Юфшэншхо дгъэцэкIэнэу кыт-
пышыл. Анахъеу шунаалэ зытежъу-
гъэтын фаэр проекти «Псаунигъэр
къеухумэгъэнхэр» зыфиорэр арь.
Мыщкэ УФ-м и Президентэу Влади-
мир Путиним пшъэрэиль гъэнэфагъэх-
эр кыгъэуцугъэх, арьш, къээльэ-
гъон гъэнэфагъэхэм такIэхъаным
ткIуачэ етхыллэн фае, — кыылагъ
Къумпыл Мурат.

Лъэпкъ проектихэр зэрифэшьуашу
шъольырим щыгъэцэкIэгъэнхэм фэш
республикаем иведомствэ зэфэшхъафхэм
федеральнэ хэбзэ къуулыкъухэм зэпхы-
нигъэу адырлээр джыри нахь агъэлтэн,
юфшэнхэр агъэлэшын зэрэфаэр АР-м
и Лышъхъе къеухум кыылагъ.
ТХАРКЬОХЬО Адам.

ШЭЖЬҮР ОРЭМЫКІОД

Ленинград блокадэр зытырахыжыгъэр ильэс 76-рэ зэрэхүгъэм ихэгээнэфыкын епхыгъэу Адыгэ Республикаем и Лышхьэу Күмпүл Мурат Хэгэгу зэошхом иветеранэу Мыеекуапэ щыпсэухэрэ Иван Дзюбэрэ блокаднэ Ленинград дэсигэв Вячеслав Стеблевымрэ түгүасэ яхьэлагь.

ПСТЭУМИ АПШЬЭР ІЭПҮІЭГЬУ ЩЫКІЭРЭМ АР ҮГҮҮТҮҮНЫР АРЫ

Адыгэ Республикаем и Лышхьэу Күмпүл Мурат общественнэ движениеу «Народнэ фронтын» ишольыр күтамэу Адыгэ Республикаем щылэм иллыклохэм зэлукэгъу адриагь.

Линие Занкіем гумэкыгью цыфхэм кыщаалтыхэрэм ОНФ-м иллыклохэр ахэлтэнхэу Калининград щыкогъе Къэралыгь Советын изэхэсигь УФ-м и Президент унашь зэришыгъэм юфтхабзэм щытегущылагъэх. УФ-м ишольыр пэпчь ахэм юф адээшишт волонтер штабхэр щашыгъэх. Аш фэдэ штаб шэклюм Адыгейим щаэспыгъ. Мыш хэхьягъэх Народнэ фронтын иллыклохэр, «Молодежка ОНФ» ёифорэм хэтхэр, шольыр хэбзэ күулыкүм иофышхэр, волонтерхэр, нэмыкхэри.

Волонтер штабын иофшэн зэрээхищэрэм игууль пэублем кыщаашыгъ. АР-м и Лышхьэу Күмпүл Мурат зэрэшагъэгэзэх, тхъамафэ къес зэхэсигьхэр рагъаклохых, линие Занкіем кыщаалтыгъэх гумэкыгьюхэр щизэхахых, яофшаххэр щизэфаххысыжых.

УФ-м и Президент линие Занкіеу илгээм Адыгэ Республикаем щыщ нэбгырэ мини 2-м ехүумэ зыщыфагъэзэг. Ахэм янахыбэр социальнэ лъеныхом, медицинэм ехигье юфгьюхэм, гъесныгъэм афэгэхыхъэх.

Цыфхэм ягумэкыгьюхэм ашыщхэм Урысые Народнэ фронтын иллыклохэм Күмпүл Мурат щагъэгъозаг. Гъесэнгъэм ыльянкыок эхахыбэу зигугуу къашырэр кілэгэгъаджхэм ялжжакл, еджаплехэм гъецкілжжынхэр яшылтэгъэн зэрэфаэр, ахэм ізмэ-псымхэу ящылагъэхэр алэклагъэхханхэр, нэмыкхэри. Ны-тихэр зыгъемхэм кілэледжаклохэм къэралыгь зэйк ушштынхэр зыщатхэр кабинетхэм къэзгэччылтэхэрэр зэрчамхэр арь. Кілэледжаклохэм ушштынхэр зыфагъэххазырынхэр зэрэмхысынкіем, ар гукэ аштэ-

Урысъем и Президентэу Владимир Путиним иунашьокэ агъэнэфэгъэ шэжь медалэу «1941 — 1945-рэ ильэсхэм кіогъе Хэгэгу зэошхом Теклонигъэр кызыыдахыгъэр ильэс 75-рэ мэхъу» ёифорэр игуалеу ахэм аритыгъиг, мэфэкышику къэблагъэрэмкэ афэгушуагь.

Иван Дзюбэ 1943-рэ ильэсийм заом 1ухьагь, пулемет взводым илэшагь, а I-рэ Белорусскэ фронтын 1утэу зэуагь. Теклонигъэр кызыыдахым 1ухьагь дээм кызыхкыгъэ, 1949-рэ ильэсийм иунашо игүүсэу ветераныр Мыеекуапэ къэкошыгъиг. Жъогъо Плъыжым, Хэгэгу зэошхом иорденхэр, нэмыктын лъаплехэр кыфагъэшшошагъэх.

Ынныбжь емэльтыгъэу Иван Дзюбэ непи республикэм иобштвеннэ щылакэ чанэу хэлажье, кілэледжаклохэм, ныбжыкіхэм зэлукэгъу-зэдэгүүштэгъу-хэр адешых, яхгэгэу шуальэгъу-пүгъэнхэм феягасэх.

1942-рэ ильэсийм Вячеслав Стеблевымрэ иунашьорэ блокаднэ Ленинград къярашхи, Мыеекуапэ къащэгъагьэх. Джыкызынэсигъэми республикэм икъэлээ шэхьаэх ахэр Ѣпсөүх. В. Стеблевым мебельши фабрикэу «Зэкошныгъэм», нэмыкчын пэхэм юф ашишагь. Тамыгъэу «Жителю Блокадного Ленинграда» ёифорэр, юбилейнэ медальхэр кыфагъэшшошагъэх.

Зэо лъэхъаным Ленинград дэубытагъэ хуульгээх цыфхэм лыххужынгъэу зэрахьагъэр хэти зэрэшмыгъупшэштыр, ёгъашхэрэ шэжьэу ар тыгу зэрильштири республикэм ишшэх кыхигъэштыр.

— Кыткілхъухъэрэ ліэужхэр патриотхэу пүгъэнхэмкэ, заом тарихь шыыпкьэу пыллыр ахэм агурыгъэгъэнэмкэ ыкыл зэхашэнэмкэ юфшэншиш зэрэжгүүцэлжээрэм фэштэш тышуффэрэз. Теклонигъэшхом и Мафэу къэблагъэрэмкэ сышуффгушо, — кариагь Күмпүл Мурат ветеранхэм закынфигъазээ.

ТХЬАРКЬОХЬО
Адам.

Спортоменхэр агъашуагъэх

Адыгэ Республикаем и Лышхьэу Күмпүл Мурат дзюдомкэ республикэм ихэшыпкыгъэ командэ хэтхэм ыкыл тренерхэм түгүасэ зэлукэгъу адриагь.

Спортыр А. Гусевым тырихыгь.

Урысъем и Кубок зэфэхысъжьэу фэхүгъэхэм, мы спорт лъянхыкъом иофхьюхэм зэхэсигъом щатгушыагъэх. Блэкынгъэ ильэсийм ыкыл эхахым Урысъем и Кубок Адыгейим юфкыуагь. Мэхъянэшхо зиэ зэнэхъокъум Урысем ишольыр 54-мэ къарыгыгъэ спортомен 435-рэ кызызэлжэгъэх.

Дышье медальхэр Ордэн зэшхэу Андзауррэ Зауррэ къащыгъэх, килограмм 90-рэ къэзышчыре Датхүжжэ Алый джэрзэр къидихыг. Дзюдомкэ заслуженэ тренерэу Беданыкъо Рэмэзанэ бэнаклохэр егъасэх.

Мерэм Дамир, Тао Бисльян, Къуижъ Бисльян, Шъэоцыкъу Айдамыр ыкыл Анна Юшковам ятфэнэрэ чыплехэр къыдахыгъэх, командэм очкохэр къы-

фахыгъэх. Зэфэхысъжьым кызызэрэнфагъэмкэ, хульфыгъэмкэ Адыгейим ихэшыпкыгъэ куп аэрэ чыплехэр къыхыгь, бзылфыгъэхэр я 15-рэ хуульгэх.

Зэнэхъокъум чанэу зыкызэрэшагъэльгүүцэлжэхэм спортоменхэрэм зэрафэрэзэр Адыгейим и Лышхьэе игуушыгъэ кызыхихъэшыгъ.

— Дзюдомкэ Адыгейим спортомен цэрийхээр сидигъу илгээх. Ахэм тиреспубликэ ыцэ чыжэу агъэшгүү. Тапэки а гъэхъагъэхэм ахэдгэхъоныр типшээрэль шхъяа. Теклонигъээ дахэхэр шууиэхэу мы спорт лъэпкыр ыпеклэ лъыжкугъэктэнэу тышуущэгүүгүү, — кариагь Күмпүл Мурат.

Урысъем и Кубок хагъэунэ-

фыкырэ чыплехэр кызышыдээзыхыгъэхэр Ордэн Анзауррэ Зауррэ, Датхүжжэ Алый ыкыл ахэм ятренерэу Беданыкъо Рэмэзанэ АР-м иминистрэхэм я Кабинет ыгъэнэфэхээ ахьшэ шуухафтынхэр аратыгъэх. Республикаем и Лышхьэе ынааэ кызызэрэтатымкэ зэрэфэрэзэхэр спортоменхэм къацуагь.

Дзюдомкэ еджаплехэр районхэм ашылхэм анаэ атырагъэтэнэу Күмпүл Мурат спортымкэ комитетым пшээрэль фигъеуцугь. Сэнаущыгъэ ин зыхэл бэнаклохэр къыхагъэшнхэм, ахэм іэпэлгээ афэхъунхэм мэхъянэшхо илэу ыльятаагь.

ГҮОНЭЖЬЫКЬО
Сэтэнай.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКАМ И ЛЫШХЬЭ ИУНАШЬУ

Рэээнгъэ тхыль ятыгъэним ехылтагь

Іэпэлсэнгъээ ин ахэлтээ ыкыл гутиныгъэ фырьлэу якулыкыу пшээрэльхэр зэрагъэцаклехэрээм пээзэнгъээ тхыль ятыгъэнэу:

1) **Хъажьмэко Адам Азamat ыкъом** — федеральнэ учреждениеу «Пшыныж ягъэхыгъэнэмкэ Федеральнэ къулыкъум и Гъэлорышлапэу Адыгэ Республикаем щылэм иколониу N 1-рэ» ёифорэрэм икъэрэгъулэхэм афэгъэзэгъэ отделым инженер-техникэ амалзу ишкылагъэр іэклэхъэгъэнэмкэ складым илаш;

2) **Цушхъэ Асфар Адам ыкъом** — федеральнэ учреждениеу «Пшыныж ягъэхыгъэнэмкэ Федеральнэ къулыкъум и Гъэлорышлапэу Адыгэ Республикаем щылэм иколониу N 2-рэ» ёифорэрэм икъэрэгъулэхэм афэгъэзэгъэ отделым инструктор-кинолог.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКАМ И ЛЫШХЬЭ КҮУМПҮЛ МУРАТ

къ. Мыеекуапэ,
щылэ мазэм и 23-рэ, 2020-рэ ильэс
N 8

ГҮОНЭЖЬЫКЬО Сэтэнай.

Мэкъумэш хъызмэтыр

ІЭКІЫБЫМ АГЬАКІОРЭР НАХЫБЭ ХЪУНЭУ

УФ-м и Президентэу Владимир Путинир Лъэпкъ проектхэу кіещакло зыфэхъугъэхэм ашыщэу «Междуннародная кооперация и экспорт» зыфиорэм ипхырышин пае аштагъэхэ федеральнэ проектхэм ашыщ мэкъумэш хъызмэтым ипродукции іэкібым гъекіогъэним фытегъэпсыхъагъэр.

Аш къышыдэлъытаагъэхэр Адыгэим щыгъецкігъэнхэм фэшл мэкъумэш хъызмэтым ипродукции іэкібым щыгугъэ-кыгъэним фэгъэхъыгъэ шьольыр проект щаштагъ. США-м идоллар миллион 36,2-м къышымыкізу ауасэ тихъызмэтышлэхэм япродукции іэкібым щыгугъэ-кыгъэним 2024-рэ ильэсүм нэс къыфеконхэу, аш пае къыдагъэкъирэ нахыбэ ашынэу, товархэм ягъэеклон ищыкігъэнэ инфраструктурэр гъэлсыгъэнэу ары шьэрэиль шхъаалэу илэр.

АР-м мэкъумэштымкі и Министерствэ УФ-м итаможенне къулыкъу изэфхысыжъхэм къапкырыкызэ, тызэрэшигъэгъозагъэмкі, 2019-рэ ильэсүм имээз 11 штэмэ, гъомылапхъэу ѹкыи мэкъумэш продукцие зыашхъаалэу доллар миллион 12,4-рэ ауасэ Адыгэим іэкібым щыгугъэ-кыгъэним. Китай, Тыркуер, Вьетнам, Германиер, Украина, Азербайджан, Белорусси-

ер, Абхаз Республика, Узбекистан ѹкыи Грузиер арых республикэм нахыбэу зэпхыныгъэ зыдьрилэхэр.

Министерствэм испециалистээм къизэралуагъэмкі, къакыхэрэм ѹкыи бывымхэм къатырэ дагъэр, щэм, хаджыгъэм, хэтэрыкхэм, пхъэшхъэ-мышхъэхэм ахэшыкыгъэхэ гъомылапхъэхэр, кіэнкіэр, Адыгэим ибжъахъохэм къаугоигъэ шьоур, шон пытэхэр, спирт зыхэмийт шонхэр мы къэралыгъохэм ашыуа-гъакыи. Анахыбэу іэкібым ашэрэр къакыхэрэм ѹкыи бывымхэм къатырэ дагъэр ары. США-м идоллар миллион 5 фэдиз ауасэ зэпхырашыгъ. Джаш фэдэу доллар миллионы 3-м ехъу ауасэ щэм хэшькыгъэ гъомылапхъэхэр, шьоур ѹкыи кіэнкіэр іэкібым къэралыгъохэм ашыуа-гъакыгъэх.

Джыры мары пындэу Адыгэим къыщаугоижъирэ экспортын агъеклону аш фытегъэпсыхъэгъэхэ инвестационнэ проект

рахъыжъагъ. Республикэм им-къумэш хъызмэти хэхъоныгъэ-еэзгэшлэхэрэ хъызмэтишлэпі анах инхэм ашыщэу «Синди-ка-Агро» зыфиорэм ипхинд-лэжыпіеу Красногвардейске районым итыр егъэкіэжы. Псы зэрэклагъэхъошт ѹкыи ишыклагъэхэ чыгъэшлухэр зэрэлклагъэшт системеу агъэпсырэш шэпхъякізу лъэхъаным къызыдихъыгъэхэр къышыдэлъытэгъэ-щых, пындэу къирахъыгъирэ іэкібым къэралыгъохэм ашыуа-гъакыи гухэль я.

2021-рэ ильэсүм нэс гектар 800-м къышымыкізу атлупшынным ыуж итых. Системакіэм иапэрэ чээзу аухыгъ, ар гектари 100-м шагъэпсыгъ. 2019-рэ ильэсүм инвестициеу халхъагъэр сомэ миллион 15,6-рэ мэхъу. Аш щышэу сомэ миллион 9,08-рэ Адыгэим имэкъумэш продукцие іэкібым щыгугъэ-кыгъэним фытегъэпсыхъэгъэ шьольыр проектын къыдыхэлъытагъ.

Къэлөгъэн фаер федеральнэ

проектэу «Экспорт продукции АПК» зыфиорэм хъызмэтишлапіхэу гъомылапхъэ къидэзыгъэхэрэ, продукциер іэкібым зыгъаклохэрэм къэралыгъэлэгъэхъагъэхэ юфтхъабзэхэр къызэрэшдэлъытагъэхэр ары. Бэдэршыпіэм нэкъокъохуу къядиуцохэрэм апэшүеукошунхэм ыуж итынхэм фэгъэхъыгъэ зээгъынгъээм (Соглашение о повышении конкурентоспособности) къэтхагъэхэм чыфэ къязытихэрэ банххэм, нэмыйк финансовэ организациехэм, къэралыгъо корпорациехэм федеральне бюджетым къыхэхъыгъэу субсидие афэгъэкложыгъэнээр зэу ахэм ашыщ.

Мары, гүшүэлэхэрэ аш фэдээзэгъынгъэ УФ-м мэкъумэштымкі и Министерствэ дыкіэтхагъ ООО-у «Мамрыкъу» зыфиорэр. Аш ишүаагъэу охът кіэкым тэлтэгъэ кредит къиратыгъ. Ар къыуатынным шапхъэу къышыдэлъытагъэхэм ашыщ кредитыр

етыжыфэклэ продукцие іэкібым гыгъаклохэрэм ильэс къес процен-тишым къышымыкізу хигъэхъоныр. Джаш фэдэу мэкъумэш про-дукциер зэрэзэршэрэм тырагъэ-клохэрэм къегъэзэжыгъэнэу, мелиорацием фэгъэхъыгъэ къэралыгъо программэм къыдыхэ-льягъэу субъектхэм ашызшуа-хыгъэрэм апэшүаагъэхэрэм пае федеральне бюджетым къыхэхъыгъэу субсидие афэгъэкложыгъэнэу къэралыгъохэм чыфэ къязытихэрэ банххэм, нэмыйк финансовэ организациехэм, къэралыгъо корпорациехэм федеральне бюджетым къыхэхъыгъэу субсидие афэгъэкложыгъэнээр зэу ахэм ашыщ.

Мары, гүшүэлэхэрэ аш фэдээзэгъынгъэ УФ-м мэкъумэштымкі и Министерствэ дыкіэтхагъ ООО-у «Мамрыкъу» зыфиорэр. Аш ишүаагъэу охът кіэкым тэлтэгъэ кредит къиратыгъ. Ар къыуатынным шапхъэу къышыдэлъытагъэхэм ашыщ кредитыр

ХҮҮТ Нэфсэт.

Тарихъ шэжъыр

Ленинград блокадэм къызэрикыжыгъэр

Хэгъэгу зэошхом ильэхъан къалэу Ленинград ыщчыгъэу, пэкікыгъэр тарихым инэклибюо анах нэшхэйхэм ашыщ.

Къалэр бгъу пстэумкі пын-дээхэмкі — нэмыйц, фин, испан (Голубой дивизиемкі) къэ-дэхъэгъагъ, ахэм ежь яшои-гъоныгъекі Темыр Африкэм, Европэм ѹкыи Италием яхыдээ

къячэхэр къадеищтыгъэх. Ленинград блокадэм мэфэ 872-рэ ѹкыудыгъ, йонгъом и 8-м, 1941-рэ ильэсүм къыщегъэжъагъэу ѹкыи мазэм и 27-м 1944-рэ шьель нэс, къыхэгъэштыгъэн фе-

блокадэр аперэрэ зыпхыратхъуагъэр ѹкыи мазэм и 18-м 1943-рэ ильэсүр арэу зэрэштийр, аш джы ильэс 77-рэ тэшэжъыгъэми, тихъэгъэшохштыгъэу СССР-м ѹкыи аш икъэлэшхо анах инэу, тарихъ лъэпсэшхо зиэ Ленинград мы заом цыфхэм ыщчыгъэу, щапэ-кікыгъэгъэр тщыгъупшэ зэрэмхъущтыр.

Блокадэм икъежьэгъум къалэм ишыкігъэ-ифэнхъохъэ гъомылапхъэхэр ѹкыи гъэстныгъхъэр икьюу пэлээ къыхъэм рыхылэнэу илгэхэп. Ленинград зэпхыпіе гъогу закьюо къыфэнэгъагъэр Ладожскэ хыкүумыкі ўкыныр аргыз, ау а гъуми пыим идэхэр тетигъэх. Къалэм фэнхъохъабэу илэр мы гъогу закьюо фэукохъытгъэп. А зэкіэм япхыгъэу, Ленинград зэфэдэкіе гъаблэм, мы зэо апэрэ ильэсүр зэрэштигъэрхуу къыхэкізу, чызээмрагъэзигъэу рафылэгъагъ, лажын-хакы зимишэхэ къэлэдэсхэр нэбгырэ минишэ пчагъэу хадэгъум ыхыгъэх.

Щылэ мазэм 1943-рэ ильэсүм, блокадэр зыпхыратхъуагъэ

ужими, Ленинград пыидзэхэр дэтыгъэх, флотыри ахэм ѹкыи мазэм 1944-рэ ильэсүм нэс зэлъягъыгъ. Щылэ — мэзэе мазэхэм 1944-рэ ильэсүм советскэ дэхэм Ленинградскэ-Новгородскэ операциеу пыхрашыгъэм ишүаагъекі, пыидзэхэр къалэм икъыблэ лъэныкъохъэ километрэ 220 — 280-кіэ къыкіэрэдзигъагъэх. Щылэ мазэм и 27-р, 1944-рэ ильэсүр Ленинград зэрэштийр нацист блокадэм къызышэпахыжыгъ, блокадэр къалэм тырахъыгъыгъ.

Хэгъэгу зэошхом ильэхъан 1941 — 1945-рэ ильэхэм Родинэм икъэхуумнээлээ лъыхъу-нигъэу ѹкыи пэсэмэблэжынгъэу зэрхагъэм, блокадэм Ленинград шхъафит шыжыгъэнэмкі зэрэзшхъамысжыгъэхэм алае, СССР-м и Аппшэрэ Совет и Президиум и Унашьюо ышыгъагъэм диштэу, жъоныгъуакіэм и 8-м, 1965-рэ ильэсүм, къалэм анах щытхууцэ шхъаалэу — «Къэлэ-лъыхъу» зыфиорэр Ленинград фаусыгъ, мы ильэс дэдэм медалэу «Дышээ жуагъу» зыфиорэри къиратыгъ. Ахэм албан-пэ хуугъэр, «Къэлэ-лъыхъу» зыфиорэ статусымкі Верховнэ Главнокомандующэм и Унашьюо 1.05. — 1945-рэ ильэсүм къидэкыгъэу зиномер 20-р ары.

ДЗЭУКЬОЖЬ Нуриет.

Тыфэгушло!

Тикъоджэгъу лъаплэу, шхъэкіэфэ ин зыфэтшлэу Гъыш Заурбэч Яхъям ыкъом ипсауныгъэ къышымыкізу, гүфэбэнэгъэ иныр игъэшлэгъоу, иунагъо, икъуаджэ, иреспубликэ халалэу афэлажъээ, ынныбжье ильэс 75-рэ непэ зэрэхурэмкэ тигуапэу тыфэгушло!

Заурбэч! Иунагъо хъярмэн зышиушьомбгью, насы-прэ зэгурьононгъэ дахэрэ ильэу, уиклэхэмрэ уипшашьомбгью, яунагъохэм уащыгушукізу, уишхъэгъэзжыц. Разытэрэ орырэ гугъэ дахэрэ шъуикъорэльф-плъорэльфхэм, афышууицэхэр къадэхъоу, гъогу дахэрэ рыклохэу, уинбджэгъухэр къынфэшыпкъэхэр, ощ нахыкъэхэм уалытэу, уигъэшлэгъэу бэрэ утетынэу тылфэлло!

Къунчыкъохъаблэхэу Мыеекъуапэ Ѣылсэухэрэм яобществэу «Гүгзэм» игъэцэкіэк гупч.

Адыгэ Хасэм ия ХХ-рэ Зэфэс

Бзэр, шэн-хабзэхэр типытап IЭХ

(Икэүх).

«Тыбзэ, тихабзэ тиунагъомэ арыльынхэ фае. Ныбыжыкэхэм непэ адигабзэр зэрамыгъашэ хьущтэп», — арэущтэу зэхахъехэм бэрэ къащытэоми, юфыр икью льыклатэрэп. Сыдаар къызыхэкырэ?

Тхыльхэр аIЭкIагъахъэх

Гээсэнгъэмрэ шэнэгъэмрэ Министерствэм юфхэм язытэ зыщигъэгъузи, еджапэхэм ящыклагъехэ егъеджэн тхыльхэр аратыгъэх. Адыгейим и Лышъхээ кэшакло фэхъуи, Тюпсэ, Псышопэ, Успенскэ районхэм, Тыркуем арысхэ тильэпкъэгъухэм, нэмыкхэм егъеджэн тхыльхэр аIЭкIагъахъэх.

Шэнэгъэлэжхэу, Хэсашъхэм хэтхэу Лыужьу Адамэ, Бырсыр Батырбый яшуаугъэх, егъеджэн тхыльхэр, программэр еджапэхэм афагъэхъазырыгъэх, федеральнэ программэм хэхъагъехэр Татарстанэр Адыгейимэр арын нылэп.

Республикэм гээсэнгъэмрэ шэнэгъэмрэ иминистрэу Клерэшэ Анзаур Зэфэсым къыщуаугъ Мыекуупэ икэлэдэжэпли 4-мэ адигабзэр куо ашызэрагъэшэнэу зэрэфежъагъэхэр. Лымыщэкъо Рэмэзани ашкъытегушыагъ. Бзэм изэгъэшэнкэ льыклатэхэр еджапэхэр тиIэх нахь мышэмий, гумэкыгъохэм къакичирэп.

Гумэкыгъохэр

Гуманитар уштынхэмкэ Адыгэ республике институтын ишацэу Лыужьу Адамэ гум иль гупшигээр къызэпкырихъизэ Зэфэсым къыщыгушыагъ. Тхыбзэр, еджэнер, шэн-хабзэр зэрэзэпхъгъэхэр щылэнгъэм дэгъо щигтэлэгъу. Кэлэцыкъум адигабзэр унагъом щемигъашэу кэлэцыкъу ЫгыныПэр эшпэхкэ хета бгъэмисэштыр.

Мультифильмэхэр, тхыльхэр къызэрдагъэхъэрэ А. Лыужьур къатегушыизэ, гумэкыгъохэм ябгукуагъэп. Интернетын имэхьани, телефонхэм ягъефедаки къыхигъэштыгъэх. Кэлэцыкъур зэпимигъэу телефонынкэ мэльхъо. Апэу къыхигъирэ адигабзэм, шэн-хабзэхэм яхыилэгъэ гупшигээрэп. Эзо-банэр, мыхъо-мышалгъэхэр, джэгукэхэр къыхигъэштых. Наркоманием къызыдихырэ къинигъори кэлэцыкъум ельэгъу.

Ижъирэ адигэ орэдхэм яхыилэгъэ тхыльыр, мультифильмэхэу адигабзэхэ зэдзэкыжыгъэхэр А. Лыужьум къахигъэштыгъэх. Нартхэм яхыилагъэхэр, күшэе орэдхэр, фэшхъаф тхыльхэр, фильмэхэр щылэнгъэлэжхэм агъехъазырых.

Сэ Тэхүтэмийкуае сишиш, — къытуагъ Лыужьу Адамэ. — Урысхэр, цыганхэр, корейчэхэр, нэмыкхэри адигабзэхэ къабзэу къуаджэм щигуущыэх. Тиньдэльфыбээ тэ зэдгэшэнэир къытэхъылъекынныр сида къызыхэкырэ?

Үиклалэ адигабзэр ебгъешлаагъэу унэм зибгъэкыкэ адигэу зэрэштыр къеогъешынкэ.

Унагъор, кIЭлэцIыкIу ЫгыныПэр, еджапIэр

Дунаим щызэльшээрэ тхаклоу, Урысюем юфшэнимкэ и Лыхъужьэу, Адыгэ Хасэм и Хэсашъхэм хэтэу Мэшбашэ Ихъякъ льэпкэ шлэжьым, Адыгэ Республике икъэралыгъо гээпсикэ игъэптиэн къапкырыкъизэ, Зэфэсым хэлажъэхэрэм закыфигъэзагъ. Адыгейим ильэс зэфэшхъафхэм пэщэнгъэ дызезыхъагъэхэ Хъахъурэтэ Шыхъанчэрэ, Бэрзэдж Нухъэ, Хъут Малыч, Джарымэ Аслын, Шъэумэн Хъазэрэ, Тхъакуущынэ Аслын, мы уахътэм Лышъхъэутиэ Күмпиль Мурат гүшүэ фабэхэр къафуагъ. Дунаим тет анахыжъ льэпкэ 36-мэ адигэхэр зэрэштихэр къызелом, залым чIэсхэр илгү фытеуагъэх.

Зэльшээрэ тхаклоу Максим Горькээр 1930-рэ ильэсхэм адигэ пшигэхэм къатегушыизэ, льэпкын гушхъэ кочиэ ин зэриэр зэрэхигъэунэфыкыгъагъэр И. Мэшбашэ къыуагъ.

Адыгэ гүшүэлэжхэм, шэн-хабзэхэм яхыилагъэх тхыльхэр тфийхэрэп. Гүшүэлэжхэм гупшигэу ахэлтыр къауатэзэ, шэн-хабзэхэм узэрэгъэзүүзэрэд къыхагъэштыхээ, тиуахътэ тхыльхэр къыдагъэкынхэ фаеу Зэфэсым къызэршашаагъэм мэхъэнэ ин етэты. Гүшүэлэм къуачайеу хэлъир кэлэцыкъухэм, ныбжыкъэхэм алтыгъэлэсигъэнэир льэ-

хъаным диштэрэ юфыгъо Адыгэ Хасэм изэхахъ щальтагъ.

«Щыгъыжыем» ихудожественнэ пащэу, Хэсашъхэм икъутамэу Ны Хасэм ишацэу Уджыхуу Марыет кэлэцыкъухэм пүнүгъэ юфэу адзэрихъэрэм зэгъэфагъэу къытегушыагъ. Униыдэлъфыбээ зэмэгъашэу льэпкэу дунаим утетын зэрэмыльэкыщтым гупшигэу хэлъыри илпкэу къызэуихыгъ.

Ацумыжт Юсыф, Къэрдэнэ Аскэрбий, Лыапэ Ибрахымэ, Тэу Аслын, Тхъапшээкъо Альберт, Нэгъуцу Щамсудинэ, нэмыкхэу къэгүчүйгэхэм Лымыщэкъо Рэмэзанэ дырагаштээ, Адыгэ Хасэмэ хабзэм икъултышэхэмрэ гүусэнгъэ зэдьрэйе юф зэрашээрэм яеплыклихэр къыраполагъэх. Шэн-хабзэхэр гъэлтэгэхэр зэкэми ашьшэу зэрэштыр Мэшбашэ Нэдждэт къихигъэштыр.

Къэралыгъо уччэжъэгъоу Тхъакуущынэ Аслын Зыкыныгъэмрэ Зэгүрьоныгъэмрэ ясагуягъэт Мыекуупэ зэрэшагъеу-цугъэм, льэпкын язэхъынгъэ гээптигэхъэнэ, юфэу ебгъажъэрэр гүунэм нэбгээснэйн, фэшхъафхэм иеплъикэхэр къарилагъэх.

Адыгэ Республике инахыжхэм я Совет ишацэу Гыкэл Нурбий зэгъэшэнхэм къыхагъэштыгъэм уегъэгъуазэ. Льэпкэ шлэжьир щылэнгъэм илотаку, зэлмыгъэу аш юф дэвшүн фае.

Адыгэ Республике и Лышъхъэу Күмпиль Мурат Зэфэсым

адигабзэки урсыбзэки игъэлэжтогъэу къыщигүшүйагъ.

«Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» непэ юфэу ыгъэцаклэрэм мэхъэнэ ин ил: льэпкэ зэпхынгъэхэр егъэптих, адигэ льэпкыр ухумэгъэнэм пыль. Льэпкэ культурэр, ныдэлъфыбээр льгыгэктэгээнхэр зэдтигёфу щыт», — къыуагъ Күмпиль Мурат.

Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Сэхъурэкъо Хъаутий хабзэмрэ общественнэ движениемрэ юф зэдашэнэм имэхъянэ осэ ин фишигъ.

Зэфэсир Хэсашъхэм хэтэу Болэкъо Аслын зэрищаагъ. Адыгэ Хасэм иоофшагъе уезэгъы хъущтэу зэхахъэм унашь ща-

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу иунашьу

Рэзэнгъэ тхыль ятыгъэним ехыилагъ

Общественнэ юфшэним чанэу зэрэхэлажъэхэр пае рэзэнгъэ тхыль ятыгъэнэу:

1) **Бэгъушъэ Алый Заурбеч ыкъом** — общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхъаматэ игуадз;

2) **Нэпшэкъуй Амин Хяталий ыкъом** — общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» исовет хэт.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпиль Мурат къ. Мыекуупэ, щилэ мазэм и 24-рэ, 2020-рэ ильэс N 10

сым Хэсашъхъэу щыхадзыгъэм нэбгырэ 43-рэ хэхьагъ. Хэсашъхъэм иапэрэ зэхэсигъо, шапхэхэм къызэрэдальтэу, анахыжьым зэрищаагъ. Мэшбашэ Ихъякъ Зэфэсир дэгъоу къягъэу ылъытагъ. Адыгэ Хасэм и Хэсашъхъэу итхъаматэ хадзынхэу Лымыщэкъо Рэмэзанэ, Бэгъушъэ Алый, Цыкылушъо Аслын ацэхэр къирауагъэх.

А. Бэгъушъэрэ А. Цыкылушъомрэ ацэхэр тырахыгъыгъэх. Лымыщэкъо Рэмэзанэ ятхъаметэнэу зэрэфаехэр Сташу Юрэ, Болэкъо Аслын, Емтэйль Юсыф, Нэпшэкъуй Аминэ, Лыапэ Ибрахымэ, Уджыхуу Марыет, Хьот Юныс, нэмыкхэу къяуагъ. Зыкыныгъэ ахэлъеу Лымыщэкъо Рэмэзанэ Хэсашъхэм итхъаматэу хадзыгъ.

Адыгэ Республикэм иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслын, Сэхъурэкъо Хъаутий, Мэшбашэ Ихъякъ, фэшхъафхэм къяуагъ Зэфэсир уахътэм диштэу дэгъоу зэрэкуагъэр.

ЕМТЭЙЛЬ Нурбай.

Сурэтхэр Зэфэсым къыщигыгъыгъэх.

Зытегушыагъэхэм яхыилэгъе унашь ў Зэфэсым щаштагъэм Гыуазэл Сусанэ къеджагъ. Зэфэ

Федерациемкї Советым конституционнэ хэбзэгъэуцуным-кї ыкїи къэралыгъо гъэпсынымкї и Комитет итхъаматэу

Андрей Клишас иеплыкїхэр

Урысые Федерацием изаконэу Урысые Федерацием и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэм ипроект 2020-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 20-м Къэралыгъо Думэм кыщыхальхьагь.

Гъэтэрэзыжынхэм япроект къызы-клагъехъазырыгъэр Урысые Федерацием и Президент Федеральнэ Зэйукїм фэкторе Джэпсалъеу къышыгъэм иположениехэр гъэцкїгъэнхэм пай. Урысые Федерацием и Конституции иа 1-рэ, ия 2-рэ, ия 9-рэ шъхъехэм зэхъокыныгъехэр афхъущтхэп.

Къэралыгъо Советым истатусрэ имэхъанэрэ Урысые Федерацием и Конституции Ѣыкїгъэптыхъажыгъэнхэм фаеу Джэпсалъэм ит. Къэралыгъо Советым истатус федеральнэ законкї агъэнафэ.

Урысые Федерацием и Президент Иэнатгї ыухъэ зышточохъэмкї шапхъехэр гъэлэшыгъэнхэр, положениехэм зэхъокыныгъехэр афшыгъэнхэр Джэпсалъэм къышыдэлтыгъагь. Ахэм атетэу Урысые Федерацием и Президентэу хадзын альэкїштири Урысые Федерацием игражданинэу зыныбжэ ильэс 35-м нээсигъэр, ильэс 25-м нахь мымакїэ Урысые Федерацием ренэу Ѣыпсэурэр ары, Иккїб къэралыгъом игражданствэ, «вид на жительство» зыфалорэр е нэмыкї документэу Урысые Федерацием игражданин ренэу Иккїб къэралыгъом зэрэшыпсэурэр къэзигъэшшыпкїжырэр аш имыагъэ ыкїи имыэ зыхкукї. Гъэтэрэзыжынхэм кызэрашыдэлтыгъэмкї, а зы нэбгырэр пэлэлтиу нахьыбэрэ Урысые Федерацием и Президент Иэнатгї лутынэу Ѣытэп.

Хэбзэхууэмкїо къулыкүхэм, шольыр прокуратурэхэм якъулыкүхэм юфэу ашлэрэр нахь шъхъэихыгъеу къэгъэлэгъюнэм тегъэпсхыагъеу гъэцкїкїо хабзэм ифедеральнэ къулыкүхэм япашхэхуу къэралыгъом ищынэгъончагъе, икъухуумэн, хэгъэгуу клоң юфхэм, юстицием, леккыб къэрал юфхэм, общественне Ѣынэгъончагъе, ошлэ-дэмшилэх тхъамыкагъохэм къыздахыхэрэм ядэгъэзыхын афгээзагъехэр, Урысые Федерацием ишольтырхэм япрокурорхэр Иэнатгїхэм алыгъэханхэм ыпекїэ Федерациемкї Советым еупчыжыхээ ашынэу гъэтэрэзыжынхэм игъо ашальгъу.

Джаш фэдуу Федерациемкї Советым полномочие раты Конституционнэ Хыкумым, Аппшэрэ Хыкумым яхыкумышихэм, кассационнэ, апелляционнэ хыкумхэм яхыкумышихэм зеккокїэ дэйхэр къазахафхэкїэ е федеральнэ конституционнэ законим къышыдэлтыгъагъе нэмьи ылэхъанхэм яполномочиехэр аригъэгэтылтыгъыжынхэу. Хабзэм иллыкю, игъэцкїкїо къулыкүум язэдэлжъэныгъе гъэлэшыгъэним тегъэпсхыагъеу Урысые Федерацием и Президент кызэригъэльягъорэм тетэу Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхаматэ, аш игудазхэм, министре заулэмэ якандидатурхэм ягъэнэфэнкїэ Къэралыгъо Думэм полномочиехэр фээзэгъэнхэу.

Урысые Федерацием и Конституции ия 79-рэ сатья фашыщтхэ гъэтэрэзыжынхэм къазрашыдэлтыгъэмкїэ, дунээ зээзэгынгъэху Урысые Федерацием и Конституции пешуеклохэрэр Урысые Ѣыгъэцкїгъэнхэу Ѣытэп. Конституции ия 15-рэ сатья зэхъокыныгъе фэхъущтхэп.

Конституционнэ Хыкумым уппэклун юфхэмкїэ мэхъанэу илэх хэхъошт. Конституционнэ Хыкумым ихыкумышихэм япчагъе нэбгырэ 11-м нэсэу къыщыхэшт.

Лэжъэпкї анахь цыклюр рыщиэнымкїэ цыфым ахьщэ анахь маклэу ищыкагъэм нахь мымакїэ шапхъэ гъэуутигъэнэу, пенсиехэр индексации шыгъэнхэу гъэтэрэзыжынхэм игъо ашальгъу.

Гъэтэрэзыжынхэр зытэгъэпсхыагъэхэр къэралыгъо, муниципальнэ къулыкүхэм язэдэлжъэныгъе гъэлэшыгъэнир ары. Урысые Федерацием и Конституции ия 12-рэ сатьяу чылпэ зыгъэлжыршижынхэмкїэ къулыкүхэр зыими зэремыгъигъэхэр зэрэйтим зэхъокыныгъэхэр фашыщтхэп.

Урысые Федерацием и Конституции ия 132-рэ сатья ыахыкїэ хэгъэхөгъэнэу игъо альгъу. Аш диштэу чылпэ зыгъэлжыршижынхэмкїэ къулыкүхэмрэ къэралыгъо хабзэм икъулыкүхэмрэ Урысые Федерацием хабзэмкїэ исистемэ зыки

хэхъэх ыкїи чылпэ гъэнэфагъэм Ѣыпсэухэрэм яфедэ хэлъеу, шуагъэ къытэу явшьерильхэр агъэцакїх.

Гъэтэрэзыжынхэм къыдалытэ хабзэм идемократическэ лъапсэхр гъэптигъэнхэр, цыфхэм яфитынгъэхэм якъеухууумэнкїэ гарантие тедзэхэр ягъэгъотыгъэнхэр, къэралыгъом исоциальнэ пшъерильхэм зягъэушомбгүүтэнэир.

Урысые Федерацием изаконэу Урысые Федерацием и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэм зэрэ Урысые Ѣытегуутигъэнхэу, ашкїэ амакъэ атынэу игъо альгъу.

Андрей Клишас къызэрэхигъэштэйкїэ, Урысые Федерацием и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэ законэу Президентым къахилхъагъэм ия 2-рэ сатья Урысые макъэ зыщифитыщир Парламентым зиштахакїэ ары. Урысые Федерацием и Конституции фашыщтхэ гъэтэрэзыжынхэмкїэ предложениехэр атгуутигъэнхэм фэгъэзэгъэ купым хэтхэр мэкъэтиниыр зэрэзэхашщт шыкїэм мы охтэ блахъэм тегущыщтых.

2018-рэ ильэсэм Президент хэдзынэу Ѣыгъэм изэхэшэнкїэ шапхъэу агъэфедагъэхэр афдэхэр ары джыдэдэм мэкъэтиниыр тээзэхашщт шыкїэм мы — къыуагь Андрей Клишас.

Цыфхэм мэхъанэшхо ратыгъ

Лэпкъ проектэу «Щынэгъончъэ ыкїи шэпхъэшүхэм адиштэрэ автомобиль гъогухэр» зыфиорэр Адыгэ Республика Ѣыгъэцкїагъэ зэрэхъугъэр апэрэ ильэсэмкїэ зэфахысыжыгъагь. Рейтингэу «Лэпкъ проектым исоциальнэ псөолъэ шъхъа!» зыфиорэм теклоныгъэр къышыдэзыхыгъэр Мьеекъуапэ иурамэу Шэуджэнэм ыцїэ зыхырэр ары.

Мы рейтингымкїэ мэхъанэшхо зэрэтигъэр проектым къыдыхэлъягъе агъэцкїгъэхэр объектхэм ащищуу общественностьр нахьыбэу зытегуутигъэр ары. Социальнэ хъытыум иамалхэмкїэ 2019-рэ ильэсэм мы урамыр ары цыфхэм анахьэу анаэ зытырадзагъэр.

Шъугу къэдгээкъын, апэрэ проектым игъэцкїгъэжын юфшїэнхэм къадыхэлъягъе зерэхъагъэр урамэу Шэуджэнэм ыцїэ зыхырэм изы ыахьэу урамэу Лесноим къышыдэзыхыгъэр ари. Ау мы гухэлхэм цыфхэр бэу зэрэтугщїэхэрэм къыхкїэу бэ зэблэхъугъэ хүгъэ, проектын зэхъокыныгъэхэр фашыгъэх. Адыгэ Республика и Лышхъэу Къумпыл Мурат социальнэ хъытыумкїэ инэклибтхъохм цыфхэр къарыхъэхээ мы урамыр епхыгъэу бэрэ зыкыфагъэзагь.

Республикэм ипащэ унашьюо

къафишыгъэм диштэу къэлэ администрацием гъэцкїгъэжынхэр зыщикишт посэуальхэр зэблэхъугъэ — урамэу Шэуджэнэм ыцїэ зыхырэм изы ыахьэу урамэу Пушкиним Ѣегъэжъагъэу Пролетарскэм нэсирэр апэу зэтэрагъэпсхынанэу агъенэфагь.

Мьеекъуапэ игъогу посэуальхэр агъэцкїгъэжын фаяхэм альэнхъокїэ зэхашаагъэхэ зэнхъокыхэм язэфхэхысыжыгъхэр ыкїи зээгъынгъэхэм экономиумеу (сомэ миллион 28-рэ

фэдиз) къатыгъэр къыззенафхэм, общественне едэунхэм адиштэу гъэцкїгъэжынхэр зыщикишт объект тедзэр къыхахыгъ. Ар урамэу Шэуджэнэм ыцїэ зыхырэм къыкїгъэжыкюу, урамэу Пролетарскэм Ѣегъэжъагъэу Хъахууратэм нэс.

Урамэу Шэуджэнэм ыцїэ зыхырэм иахьитюу гъэцкїгъэжынхэр зыщикиштхэхэм метрэ 920-рэ зырыз ариль, шэпхъэшүхэм адиштэрэ гъогу метрэ 1840-рэ зэккимки зэтэрагъэпсхыагъэр.

Урысые и Президент Джэпсалъэу къышыгъэм къыра-гъэм къира-ИуалІэхэрэр

«Единэ Россилем» ипартийнэ проектэу «Старшее поколение» зыфиорэм Адыгэ Республика икоординаторэр, къалеу Мьеекъуапэ идепутатэу Бэрзэдж Асет:

— 2020-рэ ильэсир шэхжым ыкїи дээ Ѣытхъум я Ильэсэу агъэнэфагь. Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм ыкїи сэкъатныгъэхэм ахаанэу тиналэ атедгъетыщт. Ветеранхэм Иэпилэгъу афхъугъэним фытэгъэпсхыагъэхэм проектихэр зэхэтэшщэх. Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэр къызьидэхтыгъэр илъэс 75-рэ зэрэхъурэм юфхъабзэхэу фэгъэхыгъэхэр зыредгээжкокыхэрэ нэуужими тиэпилэгъу Ѣыдгъетыжыщтэп.

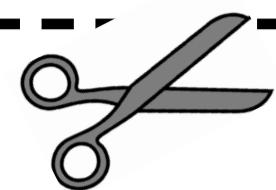
Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеранхэм Иэпилэгъу афхъугъэним «Единэ Россилем» ахаанэу тиналэ зытрыгъетхэрэхэлэнхэм ащищ. Партием УФ-м зэпхыныгъэмрэ коммуникации жуугъэхэмрэкїэ и Министерствэ игъусэу Хэгъэгу зэошхом иветеран ыкїи сэкъатныгъэхэм ахианыгъэштхэхэ номерхэр тетхагъэхэу мобильнэ телефон алэккэгъэхъэгъэнимкїэ гухэлъеу Ѣылэгъи Ѣытэгъетыжыщтэп.

Тарихъ юфхъабзэхэу «Диктант Победы» зыфиорэр партием лъигъэкютэшт. Мыгъэ къэралыгъо 50-м ехъумэ юфхъабзэхэр ащииконэу агъэнэфагь. Проектым ишуагъэкїэ шоигъоныгъэ зиэ пэпчъ Хэгъэгу зэошхом фэгъэхыгъэ шээнэгъэу ѹеклэлхэрэ ўуплэкунхэ ыльэгъи Ѣытэгъетыжыщтэп.

Ныбжыкїэхэм тарихъыр ашиэним, мамырныгъэр зэриль къэралыгъом тышыпсэуним тинахьыжхэр зэрэфбэнагъэхэр зэхашынхэм мэхъанэшхо етэти. Аш фэдорышшэшт юфхъабзэхэр еджалпэхэм, гимназиехэм, университетхэм ащиизэхэтэшщэх.

Адыгэ къэуакIэхэр

Боеприпасы — щэ-гын
Булава — тукъмакь (пасэм шыум ыыыгыщтыгъэ ıаш)
Двуствольное ружье — шхонч-питүзэголь
Древко пики — пчыкы
Дробь — щэпхъ
Дуло ружья — шхончып
Жерло, дуло пушки — топып
Картечь — щэпхъышху
Кинжал — къамэ
Кисть, украшающая саблю — темлэч
Клинок — къэмэку
Клинок меча — чэтэку
Клинок сабли — сэшхоку
Кобура — къэрэхъуаль, ыбырыль, шхонкэйль
Кожаный шнурок, которым прикрепляется кинжал — къэмэлсы
Колчан — сагындаць
Колчан для тетив — бзаль

Кольчуга — ашъо
Кончик кинжала — къэмалэ
Кремень — штаук
Кремневый пистолет — къэлат
Крупинка пороха — гыныц
Курок — гъэтыр, сэмпаль
Ледерин — саур (къэмаплэм, онэпкыым тыращхэрэ шьо плоктэ лъэпкь)
Лук — щабз

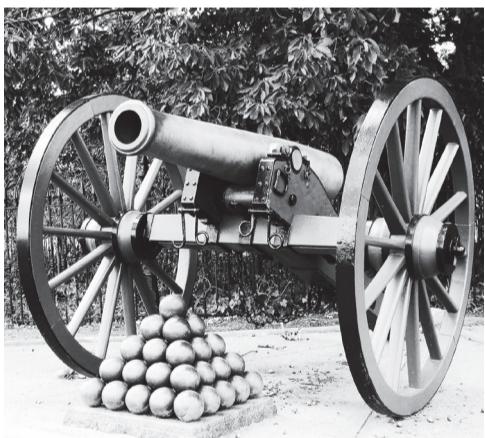
Меч — чатэ
Мишень — псагъ
Мушка — нэрэбз
Наган — къерахъу

Нож перочинный, бритва — чан
Ножны — п/э (къэмаплэм, сэшхуаплэм, саплэ)
Отверстие в звене кольчуги — ашъуан
Пика — пчы

Пистолет — къерахъу, шхонкэл
Подкольчужник — тэчэлый
Порох — гыны
Пороховница — бжээкъожъий
Портупея — сэшхопсы
Приклад — шхончльэб
Пушка — топ

Револьвер — къерахъу
Ружье — шхонч

Сабля — сэшхо
Свинчатка — къуашкы
Снаряд артиллерийский — топыш
Средняя часть тетивы — бзэныб
Ствол — шхончыку
Стрела — щэбзащ
Стрелок — шхончау
Тетива — бзэ, бзэлс (щабзэм шью идзагъэр)
Чехол для ружья — тэхъутэй
Шлем — тандж
Шнур для револьвера — къэрэхъолс
Шнур к пистолету — шхонкэлкылс
Штык — пчыптыджын
Щит — мэлы

Хырыхыхъэхэр

Атэкъэ *klaku*, мэзы хэкуу. (*Къерахъу*).
 Зызымыгъазэу мэзыим чэклырэп.
(Шхончыщ).
 Клай лъэдэкъэф, орыф дышъэ чыиг. (*Шхонч*).
 Щылъымэ курбыжъ, ежээмэ блэ-
 бэжъ. (*Шхонч*).

Ятэ хъадырыхэ маш, ыкъо шэйтанауз. (*Шхонч*).

ГущыIэжъхэр

Ашъуишъэ зытыгъэр хъэ матицкэл яшэжъигъ.
 Заом хэтхэу чэтэ хъаф атырэп.
 Зимычыгу ис шъаор убзал, бланэм ѵэр тэфэмэ псыхъуачь.
 Зыльэкъирэм ичатэ зымыльэкъирэм егъэлорышлэ.
 Зыльэкъирэм ичатэ къыхъэ.

Имыгъо уичатэ къимых, къипхы-
 гэмэ, лыгъэнчъэу имыльхъажь.
 Исэкл къещы.
 Ищэ чым нэсырэп.
 Лыгъэ зиэм ıашэр ий.
 Лыгъэм ıашэр фэлорышлэ.
 Лыр ıешэнчъэм еорэп.
 Лыхъужъым ичатэ уцэкурэп.
 Пльэпкь еплыи, уичатэ гъабзэ.
 Уикъамэ тло къимых, уигушилэ тло
 къэмилу.
 Чатэм пиупкырэр мэкъыжы, жэм
 пиупкырэр къыжырэп.
 Чатэр тынхэм ятыныжь.
 Чэтэ ихыгъэклэ къыпфаачъэрэм
 ушмышт, къогъэнаплэм къотым фэ-
 сакь.
 Чэтэ чэгъым «нан» щаложырэп.
 Чэтэ чэгъыми шылыкъэр щыу.
 Щэм нахын бзэр нахь чъэр.
 Щэм «сыкъэкъю» ылорэп.
 Щэрэ блэрэ зэблэкъирэп.
 Щэ цылжъугъеми гу щынагъэмкэл
 зэгъазз.
 ıашэр къэзыгъэтырэм ылъ апэу
 мачъэ.

«Иушымэ къысэонэн, делэмэ
 къыистефэнэн», — егупши-
 сагъ къолэжъыр ихонч зы-
 ыгъ зельэгъум.

ТекIоныгъэм ильагъохэмкIэ

Шэжъым ыкъи дзэ щытхъум я Ильэс къыдыхэлтыгъэу Ленинград иблокадэ фэгъэхыгъэ шэжъ ıофтхъабзэу «Блокаднэ хъалыгъу» зыфиорэр Урысыем тхъамэфиту хъугъэу щэкъо. Тиреспублике иеджаплэхэр, имузейхэр, итхыльеджаплэхэр аш чанэу хэлэжъагъэх, къэгъэлъэгъонхэр зэхашагъэх.

Джащ фэдэу Мыекъуапэ дэт
лицеен N 8-м шэжъ ıофтхъа-
бзэ мы мафэхэм щизэхашагъ.

Ленинград шхъафит зашын-
жыгъээр ильэс 75-рэ зэрэхъу-
рэм фэгъэхыгъэ художественнэ

техигъэм ныбжыкъэхэр рагъэ-
пльыгъэх. Хэгъэгу зэошхом
ильэхъан тидзэхэм лыхъуж-

ныгъэу зэрахъагъэр, пыим мэ-
фэ 900 зэрэпэуцужыгъэхэр
къафалотагь. Адигеим щыц дээ-
къолл нэбгырэ 800-м ехъу псе-
емыблэжъэу мы зэуаплэм зэрэ-
гүүтэгъэм ныбжыкъэхэр щагъэ-
гъозагъэх.

— Шэжъ ıофтхъабзэм къы-
дыхэлтыгъэу заом ильэхъан
фэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъон ыкъи
къильтыкъын сыхъатхэр класс
пэпчь щизэхэтгэгъэх, — къе-
люатэ лицеим ипащэу Эмма
Осерскаям. — Ленинград бло-

гадэм дэубытагъэ хъугъэх
цифхэр къинэу зыхэтыгъэхэм,
хъалыгъу тахырым зэрэжэшты-
гэхэм, лыхъужъынгъэу къыз-
хъафагъэм щатегущылагъэх.
Мы темэмкэ сочиненихэр
атхыгъэх. Заом фэгъэхыгъэх
ıофтхъабзэхэр ильэсэм къы-
къюц тиеджаплэ щизэхэтгэштэх.
Мы тхъамафэми ветранхэр
тихъакъэштэх, ахэм апае тикэ-
лэеджаклохэм къэгъэлъэгъонхэр
агъэхъазырых.
ШХОНЧЫБЭШЭ Рузан.

Дзюдо

Бэнаклохэм загъэхъазыры

Адыгэ Республикаем дзюдомкэ спорт еджаплэу Кобл Якъубэ ыцэ зыхырэм ильэс 23-м нэс зынбжь хульфыгъэхэр щызэнэкъо куугъэх.

Спорт еджаплэм ишаа, Адыгэ Республикаем дзюдомкэ ихэшыпкыгъэ командэ итренер шхъалэу Бастэ Сэлымэ зэрилтээрэмкэ, дзюдомкэ республикэм иныбжьыкъэхэу зэбенгъэхэм хэвшыкъэу ялэпэлэсэнгъэхэу хагъахьо. Спортыр зышло-

гъэшэгъонхэр бэ хульфыгъэхэр залуулж, алтынзум щыбанэхэрэм лэгү афытеагъэх.

Яонтэгъуягъэхэм ялтыгъэхэр алерэч чыплэхэр кынэхъэхэй ацлэхэр къетэлох. Юрий Балоян, кг 60, Лъэцэр Дамир, кг 66-рэ, Виталий Рудиков, кг

73-рэ, Ордэн Заур, кг 81-рэ, Датхъужь Алый, кг 90-рэ, Тхъаклуушина Ахьмэд, кг 100, Мэрэтикъо Альберт, кг 100-м къехъу.

Кыблэм дзюдомкэ изэнэхъокуу мэзаем и 7 — 8-м Адыгэ Къэральгъо университетим физкультурэмрэ дзюдомрекэ и Ин-

ститут щыкъошт, ильэс 23-м зынбжь къемыхъуягъэхэр зэбэнэштих. Республикаем изэнэхъокуу хагъунэфыкырэ чыплэхэр кынэхъэзыхъуягъэхэр Кыблэм изэнэхъуягъэхэр ахэлэжъэштих.

Сурэтим итхэр: хагъунэфыкырэ чыплэхэр кынэхъэзыхъуягъэхэр.

**Зэхэзыщагъэр
ыкыдзыгъэхъуягъэр:**
Адыгэ Республикаем лъяпкэ Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ачыпсурэ тильэпкэгъухэм адьярэз зэхъынагъэхэмкэ ыкыдзыгъэхъуягъэр жууцамалхэмкэ и Комитет

Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэ А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэкэ 5-м емыхъухэрэ ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м наах цыкынэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхъагъэхэр редакцием зэхъигъэхэрээ.

E-mail: adygoe@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:
Урсые Федерацем хэутын Иофхэмкэ, телевидение хэмкэ ыкыдзыгъэхъуягъэрээ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэ гъэлорышил, зираушыхъятыгъэрээ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушахытвэр
ООО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэхэзыщагъэр
4885
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 244

Хэутын узчицэхэнэу щыт уахътэр
Сыхатыр 18.00

Зышаушахытвэр
уахътэр
Сыхатыр 18.00

Редактор
шхъягъэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъягъэр
игуадзэр
Мэшлээко С. А.

Пишэдэгъыж зыхырэ секретарыр
Хъурмэ Х. Х.

Гандбол

Текноныгъэр лъяпсэшIу

«АГУ-Адыиф» Мыеекъуапэ — «Университет» Ижевск — 32:25 (17:12).

Щылэ мазэм и 24-м спорт Унэшхоу Кобл Якъубэ ыцэ зыхырэм щызэлуклаагъэх.

Зезыщагъэхэр: А. Семененко, Я. Стрелений.

«Адыиф»: къэлэпчэйтхэр: С. Кожубекова, Баскакова; ешлаклохэр: Ефимкина — 5, Клименко — 1, Дмитриева — 2, Дворцевая — 10, Загайко — 4, Кобл — 4, Серадская, Краснокутская — 3, Ю. Куцевалова — 1, Кириллова — 2. «Университетым» къыхыгъэхэр: Кирчикова — 8, Чужанова — 5, Вахрушева — 4.

Алерэ такъикъхэм «Университетым» мынжээ тильтэгумэхъиг. Пчагъэхэр зэрэлзыгъуатэштыгъэр: 0:1, 2:2, 6:5, 7:6, 9:8. Кобл Зурет хульфыгъэхэр редээ — 10:8. Анастасия Загайко пчагъэхэр хульфыгъэхэр — 11:9.

Ирина Клименкэр ухъумаклохэм алэхъэхэй, хульфыгъэхэр 12:10. Алиса Дворцевая ухъумаклохэм затыреэтихъэй, къэлапчэхэр 12:11. З. Коблыр ешлаклохэм къадзыхъагъэу 13:12. 3. Коблыр ешлаклохэм лъягъанчэу 14:11. Анна Ефимкинар къогъупэм къотэу ешлапчэхэр щытэфээхъэхэр 15:11. «Университетым» шалхъэхэр 16:11. А. Загайко ухъумаклохэм къызэтихъэй, Татьяна Кирилловам дэгъоу егъэцакэ — 17:12.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Хъаклэхэм М. Керчиковар наах къахэшы. Гупчэм дэгъоу щешээ, тиешлаклохэм къалхырыкызэ, хульфыгъэхэр 15:14. Тиешлаклохэм Кожубековар цыхъашэгъоу ёшээ, гумэкыгъоу тилэм къыкыргэгъечы. «Университетым» наах шъуамбъоу ёшээ 19:17, 19:19 — къэнагъэр таькын 19.

3. Коблыр ешлэгъум къэгъэзаплэ фишыгъ. Гъёгъытлоо ухъумаклохэм ахырхыгъ, хульфыгъэхэр 21:19. М. Керчиковам «машлом къэгъэстэй», къэлапчэхэр 21:20. З. Коблыр зэхэшэн 16:14. А. Дворцеваямрэ Е. Краснокутскаяямрэ Е. Ефимкина, Е. Краснокутскаяям, Ю. Кутевалоловам, нэмыкхэм хульфыгъэхэр 23:20. А. Ефимкина, Е. Краснокутскаяям, Ю. Кутевалоловам, нэмыкхэм хульфыгъэхэр 32:25.

А. Ефимкинар анах дэгъоу ешлэгъэр «Адыифымкэ» къыхагъэшыгъ.

Пресс-зЭлукIэр

«Адыифым» итренер шхъягъэр Никита Голуб илэнатэ зытхъагъэм къыщуублагъэр алерэ теклонигъэр къызэрэдахыгъэм ыгъэшгушуагъ.

Мэзаем и 1-м «Адыифир» Ставрополь щылаклохэм тильтэгумэхъиг. Сурэтим итхэр: «Адыифир» «Университетым» дешээ.

Пишэдэгъыж зыхырэ секретарыр